

*Кулачинський М.М.,
кандидат політичних наук, доцент
кафедри філософії, історії та політології
Одеського державного аграрного університету*

«СІРИЙ КАРДИНАЛ НОВИХ ТОРІ» ДЖОРДЖ ОСБОРН ТА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОГО БРИТАНСЬКОГО УРЯДУ

Анотація. У статті була розглянута історія політичної впливового політика, з економічними порадами та рішеннями якого сьогодні рахується весь сучасний британський політичний істеблшмент.

Ключові слова: Британія, вибори 2010, Д. Камерон, Дж. Осборн, бюджет, економічна політика, економічний план.

Якщо подивитися на початок політичної кар'єри доволі молодого та амбітного Канцлера казначейства Дж. Осборна, то вона розпочиналася з самого низу. Джордж Гідеон Олівер Осборн, який народився 23 травня 1971 р. у Лондоні, вперше зіткнувся з фінансами, коли був дрібним торговцем шпалер, поєднуючи свій бізнес та навчання у Оксфорді, як майбутній історик, а не фінансист.

У 1994 р. він приєднався до дослідницького департаменту консервативної партії. У 1995-1997 рр. був радником міністра сільського господарства та продовольства країни. З 1997 по 2001 рр. був особистим спічрайтером Уільяма Хейга, який тоді був лідером партії торі.

Вже з 2001 р. Осборн стає депутатом Палати Спільнот від консервативної партії. Потім він був призначений тіншовим секретарем казначейства, а в 2005 р. став тіншовим Канцлером казначейства. Після травневих парламентських перегонів у 2010 р. став Канцлером казначейства у коаліційному уряді від партії торі.

На думку Стіва Річардса, саме Осборн був стратегом передвиборців перегонів у 2010 р. і залишатиметься ним у наступній передвиборчій кампанії 2015 р. [1].

На перший погляд здається, що кар'єра простакуватого молодого політика стрімко зростала немов «гриби після дощу». Таке зростання не могло б здаватися дивним, як би мова йшла про український чи то російський політичний істеблшмент, який у світі сьогоднішніх реалій по суті є мафіозно-корумпованим. Сполучене Королівство з його багатолітньою традицією парламентаризма та високою політичною культурою не може сприйматися кризь призму сучасних українських

політичних реалій. Отже, спробуємо розібратися у даній проблемі більш детально.

Консервативна партія у передвиборчих перегонах до парламенту у травні 2010 р. прийшла з великим списком молодих, амбітних, і саме головне, харизматичних політиків, таких як Девід Камерон, Джордж Осборн, які не були обтяжені минулими поразками своїх колег у 1997 р., 2001 р., 2005 р. Вони йшли, на думку М. В. Мінаєва, зі спрагою отримати реванш за поразки торі у вищезазначених роках [2, 69]. Крім того, Дж. Осборн є першим Канцлером казначейства, якого за досить короткий час без будь-яких вагань призначили на цю посаду.

Сьогодні Великобританія у політичному житті переживає час конституційного перевороту. Так, Шотландія обіцяє у найближчий час стати незалежною країною. В країні серед політиків різних політичних партій точиться гостра дискусія по виходу з ЄС (хоча до цього ми ще повернемося), тому на фоні вищезазначених політичних реалій роль Канцлера казначейства лише зростає.

На думку Майкла Ховарда, Д. Камерон ще до призначення на пост прем'єр-міністра значно поступався своїми діловими та харизматичними якостями Дж. Осборну [3].

Стів Річардс вважає, що Осборн у коаліційному уряді сьогодні демонструє фінансовий консерватизм та грошову активність. Він робить акцент на розвитку національної економіки на фоні обережної активності казначейства. Канцлер вважає своїм обов'язком втручатися в будь які області економічної політики, енергетики, податків тощо. Він є більш колоритна фігура у торі, ніж Найджел Лоусон і Джеффри Хоу, бо є першовідкривачем [3].

Та разом з цим слід зазначити, що це не новий хід політичної гри Канцлера і прем'єр-міністра. Подібний тандем спостерігався раніше у лейбористів, коли прем'єр-міністром до 2007 р. був Тоні Блер, а канцлером казначейства Гордон Браун. Подібно Т. Блеру, Д. Камерон робить менший акцент на економічну політику а більший на міжнародну політику. Т. Блер не обходився без ґрунтовних консультацій в області економіки,

так і Дж. Осборн в економічних питаннях є ключовою фігурою коаліційного уряду і зокрема торі.

Так само було й в уряді М. Тетчер, де Канцлером був Найджел Лоусон. Така політична практика зробила Канцлера казначейства в будь-якому уряді (лейбористів чи консерваторів) першим серед рівних.

Повертаючись до «молодих торі», більшість яких зараз при владі, слід зазначити той факт, що наприкінці 1990-х років колишній голова консервативної партії Уільям Хейг (зараз міністр закордонних справ) провів внутріпартійну реформу під назвою «Нове майбутнє для консервативної партії». Зміст її був у наступному. З одного боку, консерватори залишалися вірними елітарному характеру у розподілі владних повноважень. Лідер та близькі до нього сили зберігали монополію у механізмі прийняття рішень та веденні справ. З іншого ж, структурне положення лідера та його найближчого кола опиралося на зусилля керівництва торі, яке було застосоване після поразки 1997 року [2, 71].

Новим, на наш погляд, було те, що внутрішній профіль партії складався з різних елітних та технократичних створень, які об'єднували партійних функціонерів, членів парламенту, політичних технологів, спеціальних радників і співробітників «фабрик думок». Статус того чи іншого угруповання визначався у партії не стільки персональною орієнтованістю на лідера, скільки на основі професійних якостей суб'єктів, які входили до лав партії. В британських мас-медіа таке створення фігурувало як «кухонний кабінет» партійного лідера.

Натренований у такій передвибірчій структурі Дж. Осборн ще не раз проявить свої професійні якості на посту діючого чиновника. Чого тільки коштує його амбітний проект «Північний вузол», згідно якому уряд має наміри вкласти кошти в удосконалення комунікацій (автомобільні шляхи, залізничні дороги), які пов'язують сьогодні Ліверпуль, Манчестер, Ліідс та Ньюкасл. В цьому проекті отримають нові робочі міста мешканці невеличких містечок, таких як Вірола, Селбі Карлісл. Крім того, у Манчестері та Ліідсі планується виділити кошти для будівництва соціального житла. В Англесі має бути побудовано нова ядерна електростанція, вже підписані попередні угоди з постачальником обладнання на майбутню станцію з Хітачі.

Основний лозунг Осборна у цьому проекті такий: «Ми повинні мати якомога більше робочих місць, та нового соціального житла. Саме Північ Британії має стати двигуном економіки в країні» [4].

Підтримуючи британського канцлера, мер міста Лондона Борис Джонсон прозаїчно відмітив

«...знамениті лондонські двоповерхові автобуси збираються у Боллімена, фіранки для них шують у Манчестері. Праця багатьох людей за межами Лондона робить це місто ще більш міцнішим» [4]. За прогнозами сучасного Канцлера казначейства Британія до 2030 року дожене Німеччину, яка сьогодні виступає лідером «Великої європейської економіки» [4].

Сьогодні Дж. Осборн поставив за мету перебудувати економіку країни зі сфери послуг у експорт. З нашої точки зору буде не просто протистояти компаніям Азії, Індії та Латинської Америки, саме таким як Lakshmi Mittal, Arcelor Mittal з Індії та олійного гіганта Бразилії Petrobras, який займає двадцяте місце у світі. Крім того, сучасні європейські експерти вважають, що західний капіталізм задихнувся — бізнес перетворився у бюрократичну та корпоративну рутину. Директори західних компаній перетворилися в адміністраторів, втративши при цьому підприємницький дух [5]. На заході всі вже звикли працювати на швидкому отриманні прибутку звідси й короткострокові програми ведення бізнесу. У такому ритмі західна економіка може просто рухнути або остаточно втратить свій дух підприємницької філософії. Тому довгострокові програми та ідеї Канцлера сприймаються британськими дослідниками та журналістами в штики.

Так, наприклад, Девід Бланчфлауер пише, що британський народ врешті решт має отримувати від уряду реальну картину речей, незалежно від того, скільки б політиканів не говорило гарних промов. Це пусті слова, якщо вони не відповідають дійсності за межами Вестмінстера [6].

Варто віддати належне британським аналітикам, які виступають за коаліційний уряд чи проти нього, не поділяючи по українські на чужих і своїх, проводять щоквартально жорсткий моніторинг щодо практичних дій британського уряду. Так, наприклад провладна компанія Ipsos Mori провела з цього приводу опитування, за результатом якого 51 % населення країни незадоволене своїм соціальним положенням, 21 % задоволене і 27 % не знало що відповісти. За тезою Дж. Осборна про довгостроковий план відновлення економіки 40 % населення йому вірить, 27 % ні й 10 % не знало що відповісти [6]. Фінансове положення людей значно погіршилося до кінця 2013 року, та разом з тим заробітна платня істотно підвищилася.

На думку Сіна О'Греді, медовий місяць коаліційного уряду має швидко закінчитися, коли Дж. Осборн представить непопулярний бюджет в якості каркасу суспільних фінансів. Істотне скорочення соціальних програм викличе незадоволення з боку ліворадикального крила ліберал-демократів. ТанDEM Камерон — КлеGG може розколотися.

Доцільним є те, що Н. Клеггу прийдеться прислухатися до нового лідера лейбористської партії і в майбутньому перегрупуватися [7].

На протязі багатьох місяців та років британський народ буде розчарованим таким коаліційним урядом, бо буде закрито безліч регіональних бібліотек, будуть урізані соціальні послуги, пільги на квитки на потяг, буде значно скороченим фінансування шкіл. Ліберал-демократи як заручники цього уряду мусять виконувати цю брудну роботу. Такого жорсткого скорочення бюджету країна не знала з часів Другої світової війни [7]. З нашої точки зору, цікавим було б почути з боку британських експертів про «Економічний дефібрилятор А. П. Яценюка», можливо б почалася у Великобританії третя англійська революція, бо за першу Карлу I відрубали голову, а за другу — Яков II втік з країни.

Разом з тим слід зазначити той факт, що країна переживає не легкі часи, але при всьому цьому кожне рішення Дж. Осборна узгоджується з головою ліберал-демократів Н. Клеггом, і це дає свої плоди, хоча б за тих обставин, що рішення у парламенті приймаються консолідовано (лібдемитори), особливо у фінансових питаннях. Канцлеру казначейства дійсно приходиться приймати ряд непопулярних заходів, щоб утримати на плаву доволі кволу британську економіку. Осборн-Клегг розробили збалансований бюджет на 2014 рік, за яким багаті мають ділитися з бідними, бо так треба для стабільного існування країни.

Як відомо, Д. Камерон і Дж. Осборн є представниками політичної школи Самуелла Бекетта. Маючи у своєму розпорядженні бюджет країни, він зробив непоганий плацдарм для передвиборчої кампанії 2015 року, що дає привід лейбористам звинувачувати консерваторів у служінні багатим. Починаючи з 2010 року коаліційний уряд щороку знижує темпи видатків та підвищує різноманітні податки, зокрема на енергетику. Як пише Рафаел Бехр, опозиційні лейбористи наполягають на замороженні підвищення податків на енергетику. За словами лідера лейбористів Еда Мілібенда торі просто не знають як опускати ціни вниз [8]. У відповідь торі називають лейбористів панікерами. Осборн прямо каже, що ми, кабінет міністрів, мусимо бути більш обережними у своїх висловлюваннях відносно бюджетних витрат, щоб лейбористи не почали наводити паніку, формуючи невірну думку у людей відносно витрат країни [8]. «Молоді торі» також наголосили на суттєвому скороченні втручання уряду у соціальній сфері. З цим згоден сьогодні найближчий соратник Майкл Гув.

Крім того слід зазначити, що славнозвісний референдум про вихід Великобританії з ЄС так і не увінчався успіхом, про який так багато писали у

пресі. На думку колишнього лідера консервативної партії Уільяма Хейга, а зараз міністра закордонних справ, уряд буде виступати проти винесення питання про референдум на голосування. Наша позиція чітка: «ми віримо, що Британія має бути з Європою, але не керуватися нею. Ми вважаємо, що ЄС потребує фундаментальну реформу. Референдум про членство Британії у ЄС — це не відповідь, особливо під час економічної нестабільності. Зараз Британія мусить зосередитися на сумісних з іншими членами ЄС зусиллях по стабілізації економічної ситуації» [9].

Лідер ліберал-демократів Нік Клегг також наголосив, що «гіршого часу для обговорення референдуму не може бути». На можливість створення економічної нестабільності через референдум наголосив лідер лейбористської партії Ед Мілібенд. Тому, як бачимо, по деяким питанням чи то внутрішнього чи то зовнішнього характеру, коаліційний уряд, який складається з двох різних за політичним змістом партій, проявляє певну солідарність.

Не дивлячись на проведення досить непопулярних економічних заходів, в країні задля суттєвого скорочення дефіциту бюджету деякі політичні діячі, такі як Пратек Буч, наполягають на розірвання стосунків між ліберал-демократами та торі. Разом з тим слід зазначити, що у непростих стосунках між ліберал-демократами та торі проявляється сьогодні консолідована солідарність. Крім того, жоден економічний проект не проходить без його узгодження з лібдемами, і в деяких випадках торі демонструють компроміс по відношенню до своїх політичних партнерів. Так, наприклад, на пораду Вінца Кебла (радника з економічних питань від ліберал-демократів) Д. Камерон був змушений призупинити програму по скороченню витрат з бюджету на школи, охорону здоров'я та соціальні захисні програми.

Вінц Кебл пише: «Ми були досить сміливими людьми, коли скорочували значні витрати на міністерство оборони та МВС, але подальше скорочення витрат цих відомств призведе до катастрофічних наслідків для країни» [10]. На думку Кебла, розумна економія призведе до зменшення дефіциту бюджету на 85 % у 2015-2016 рр., при цьому ми не повинні підвищувати оподаткування більш ніж на 15 %, бо це призведе, як мінімум, до соціальних бунтів з боку населення країни. На думку Патріка Вінтури, до порад Кебла прислуховується, в першу чергу, Д. Камерон, який примушує Дж. Осборна звертати увагу на економічні цифри Кебла [11]. Та врешті-решт збереження соціальних витрат на утримання шкіл, науки та охорони здоров'я, це по суті досягнутий компроміс між коаліційними політичними партіями.

Цікавою є майбутня стратегія розвитку країни за планом Дж. Осборна, яка передбачає:

1. Чіткий курс на відродження вітчизняної промисловості;

2. Надання податкових пільг тим, хто не може їх сплачувати, та підвищувати податки для тих, хто спроможний їх сплачувати;

3. Фінансова реформа має принести прибутки, а разом з ними й робочі місця та підвищення заробітної платні для тих, хто працює;

4. Має бути створено фонд економічних ідей, як альтернатива урядового фонду.

Всі ці пропозиції було покладено в основу британського бюджету 2014 р.

Проглядаючи чисельну кількість аналітичного матеріалу, присвяченого політичній кар'єрі та діяльності Канцлера казначейства Великобританії Дж. Осборна, можна зробити певний висновок, що цього молодого політика від торі однаково ненавидять і обожають, та разом з тим до його економічних порад прислуховуються всі політичні сили Британії, які представлені у парламенті. В деяких випадках до дій коаліційного уряду, в тому числі до Осборна прислуховується й молодий лідер від лейбористів Ед Мілібенд, який, ставши на цю посаду, оголосив «хрестовий похід» проти «молодих торі», які, на його думку, проводячи суттєву економію в країні, доводять населення до крайнощів. На наш погляд, сучасний Канцлер уособлює собою чесного політика, який ще не навчився бути гнучким як високопосадові чиновники від Вестмінстера. Вражає той факт, що Дж. Осборн виступає у політиці торі лише як спеціальний консультант, який не претендує на біль високу посаду (наприклад посаду прем'єр-міністра), та разом з тим політична практика наводила і продовжує наводити приклади, коли харизматичні лідери (а таким, по суті, є Дж. Осборн) ставали головними керманічами країни. А наскільки він таким є, покажуть парламентські вибори 2015 року.

Література:

1. Steve Richards Autumn Statement analysis: The Tories could fight an election tomorrow. Not so, Labour... // The Independent Thursday 5 December 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/autumn-statement-analysis-the-tories-could-fight-an-election-tomorrow-not-so-labour-8986782.html>

2. Минаев М. В. Специфика структурно-функциональной организации предвыборной кампании Консервативной партии / Минаев М. В. // Великобритания — 2010. Новая политическая ситуация / Под ред. А. А. Громыко. — М. : Ин-т Европы РАН : Рус. сувенир, 2010. — С. 61-80.

3. Steve Richards. The power of George Osborne is growing by the day // The Independent Monday 2 December 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/voices/comment/the-power-of-george-osborne-is-growing-by-the-day-8978341.html>

4. Jane Merrick George Osborne's northern fever, political getaways, the racy 'Mail' and flawed procedures

// The Independent Sunday 8 December 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/george-osbornes-northern-fever-political-getaways-the-racy-mail-and-flawed-procedures-8990735.html>

5. Margareta Pagano Lucky, lucky George Osborne, back to the golden age of business and the monster in the web // The Independent Sunday 29 December 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/lucky-lucky-george-osborne-back-to-the-golden-age-of-business-and-the-monster-in-the-web-9028537.html>

6. David Blanchflower George Osborne has failed the very tests he set himself in 2010 — and we are poorer as a result // The Independent Sunday 15 December 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.independent.co.uk/voices/comment/george-osborne-has-failed-the-very-tests-he-set-himself-in-2010--and-we-are-poorer-as-a-result-9006185.html>

7. Sean O'Grady: Pragmatism will hold Osborne and Cable together // The Independent Thursday 13 May 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/voices/commentators/sean-ogrady-pragmatism-will-hold-osborne-and-cable-together-1972264.html>

8. Rafael Behr The next generation of Tory modernisers looks to Osborne, not Cameron, for inspiration // The New Statesman 23 October 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.newstatesman.com/politics/2013/10/next-generation-tory-modernisers-looks-osborne-not-cameron-inspiration>

9. Консервативная партия Великобритании: «Наша страна должна быть с Европой» // Голос России [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rus.ruvr.ru/2011/10/22/59172730/>

10. Patrick Wintour Vince Cable: a turning point in politics? // The Guardian, Friday 8 March 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.theguardian.com/politics/2013/mar/08/vince-cable-turning-point-in-politics>

11. Patrick Wintour and Phillip Inman Vince Cable exposes coalition divisions over austerity // The Guardian, Friday 8 March 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: // <http://www.theguardian.com/politics/2013/mar/08/cable-coalition-cuts-division>

Кулачинский М.М. «Серый кардинал новых торі» Джордж Осборн и экономическая политика современного британского правительства. — Статья.

Аннотация. В статье была рассмотрена история политической карьеры влиятельного политика, с экономическими советами и решениями которого считается весь современный британский политический истеблишмент.

Ключевые слова: Британия, выборы 2010, Д. Камерон, Дж. Осборн, бюджет, экономическая политика, экономический план.

Kulachyn'sky M.M. George Osborne as «grey eminence of the new Tory» and economic policy of modern British goverment. — Article.

Summary. The history of political career of influential politician, whose economic advice and decisions had an effect on modern British political establishment, is considered in the article.

Key words: Britain, elections 2010, D. Cameron, G. Osborne, budget, economic policy, economic plan.